

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Петър Димитров Балкански – гост – преподавател в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – гр. Благоевград

За дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област „Педагогически науки“, професионално направление „Теория и управление на образованието“, шифър 1.1 по докторантска програма „Управление на образованието“.

Автор: Таня Петрова Христова – докторант задочна форма на обучение към Факултет по педагогика, Катедра „Педагогика“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Тема: „Критерии за външно оценяване на училищната организация“

Научен ръководител: проф. дпн Ваня Георгиева

1. Биографични данни на докторанта

Таня Христова е завършила СУ „Св. Кл. Охридски“ – Факултет по математика и информатика. През целия процес на своята професионална реализация тя непрекъснато обогатява и разширява своята професионална компетентност, като завършва различни квалификации и специализации: начална педагогика с квалификация „Учител по английски език в начален етап“; следдипломна квалификация в УНСС по „Финансово – счетоводна и правна дейност“; квалификация за „Обучение чрез интегриране на технологиите в учебния процес“; курс за работа с информационни технологии; компютърна грамотност и др.

Работила е като „старши учител“ в начален етап; владее редица компютърни програми; Web дизайн и автор на детски сайтове. Носител е на почетното отличие на МОН „Неофит Рилски“, грамота от Съюза на математиките за работа с изявени ученици. Завършила е курс към Фондация „Отворено общество“ за умения за работа в екип. В момента работи в регионално управление на образованието и ръководи център за кариерно развитие – гр. Хасково.

2. Общо представяне на процедурата

Представеният комплект от материали съдържа всички необходими документи, съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния

състав в Р България. Докторантът е представил дисертационен труд на книжен и електронен носител в обем от 207 страници и приложения с резултативни таблици и фигури на данни от проведено емпирично изследване, както следва: фигури – 55 бр., таблици – 22 бр. Библиография – общо 114 източника, от които на кирилица - 78 и на латиница – 36 източника. Приложението съдържа използвания инструментариум (анкети) за набиране на емпирична информация.

Представен е автореферат в обем от 42 страници, който отразява напълно структурата, съдържанието и основните идеи на дисертационния труд.

3. Актуалност на дисертационното изследване

Дисертационното изследване обхваща един изключително актуален, сложен, поливалентен и противоречив въпрос, който в продължение на няколко десетилетия не престава да бъде актуален и няма еднозначен отговор, както от теорията, така и от практиката. Многобройни са опитите на различни държави и институции да създадат свой модели за външно и вътрешно оценяване на качеството на образованието.

Дисертационният труд е един от многото опити в нашата и чужда наука да се разработи и апробира авторски модел на докторанта за разработване и апробиране на „критерии за външно оценяване на училищната организация“.

Тази дисертация е отговор да се чуе гласът на докторанта за повишаване на качеството на управлението на училището по един комплексен и дълбинен начин.

4. Познаване на проблема

Докторантът показва добра информираност и компетентност по изследваната проблематика. Богатата и актуална библиография съдържа актуална информация от водещи автори и институции у нас и в чужбина, което говори положително за професионалната информираност на докторанта. Умее добре да интерпретира както емпирични данни, така и научни текстове. Именно тази добра информираност показва, че докторантът съзнава трудността и сложността на изследвания проблем.

5. Методика на изследването

Приложените методи за осъществяване на дисертационното изследване съответстват на формулираната цел и тези на емпиричното изследване, което е основание за надеждност, обективност и валидност на информацията и данните, получени чрез емпиричното изследване. Дисертацията съдържа компетентен сравнителен анализ на „системи от критерии за оценяване на качеството на училищното образование в европейското образователно пространство“. В рамките на емпиричното изследване са използвани адекватно разнообразни методи за оценка и анализ на различни дейности, които характеризират качеството на управлението на училищната организация:

- ✓ Проучване на мнението на фокус – група за очертаване на рамките на модела от приемливи и значиви критерии, критерии и индикатори за оценяване на училищното образование;
- ✓ Проведени са три анкети за установяване на: а) рейтингов индекс на разделите, критериите и индикаторите за външно оценяване и самооценяване; б) анкета „Рейтинг самооценяване“ – външно оценяване и в) глобален индекс на качеството в училищната организация;
- ✓ Извършване на апробиране на метода за установяване на общ индекс на качеството;
- ✓ Анкетно проучване на нагласите относно съдържанието и функциите на критериите за инспектиране от независима институция;
- ✓ Използване на методи от описателната статистика.

Изследвани са общо четири отделни групи от цялостната извадка, състояща се от 446 респонденти.

6. Съдържание на дисертационния труд

Структурата на дисертационния труд съдържа увод, три глави, заключение и библиография.

В увода са формулирани целта и задачите на изследването, тезата и методиката на проучване.

Първа глава е посветена на разкриването на базисните категории за избора на критерии за управление на качеството на училищното образование.

Във втора глава са представени варианти на оценяване на качеството на училищното образование.

Трета глава включва дизайна и апробацията на системата от критерии за външно оценяване.

Считам, че структурно – функционалният модел на дисертационния труд е изграден логично и отразява изпълнението на целта, задачите и тезата на изследването.

7. Научни приноси

В дисертационния труд с успех са приложени аналитични и експертни методи за оценка на „качеството на училищното образование“ или „качеството на управление на училищната организация“. Направеният анализ на литературните източници и практически модели по преценка на докторанта „могат да се използват като фундамент на въпросите за оценяването на училището като специфична организация“ (стр. 39 – Автореферат) с условието, че следва „да бъдат адаптирани към традициите, особеността и реалността на българското образование.

Направеният в дисертационния труд анализ показва, че в моделите за външно оценяване на училищните организации стоят принципите на тотален мениджмънт на качеството (TQM), което изисква постигането на процесен подход в оценяването, мониторинг, лидерско и екипно управление, организационна култура и активно участие на целия персонал в осигуряването на качеството на образованието. Може да се каже, че проведеното емпирично изследване обогатява методически инструментариум и емпиричните данни с нови факти, характеризиращи състоянието на качеството на управление на училището.

Заслужава внимание изводът, че липсва тема на външно оценяване на дейностите, свързани с личностното усъвършенстване на учениците; външното оценяване на отчита начина на разпределение на задълженията, необходими за достигане на нужното качество, така че това да бъде предмет на дейност на целия персонал.

Дисертационното изследване констатира, че критериите и индикаторите за екипност и децентрализация на управлението се посрещат с недоверие за значимост и има нисък рейтинг. Липсва процесен подход за установяване ефективността на всеки процес. Външната оценка не се използва от органите за управление на образованието за популяризиране на постиженията на училищата и за получаване на коефициент за качество, който да осигурява.

Посочените от докторанта само на една малка част от недостатъците, свързани с **външното оценяване на училищната организация** → **качеството на образованието** → **управление на качеството на училищата** са ценни експертни доказателства за определянето на приоритетите и стратегиите за външно оценяване на училищната организация.

Направеният сравнителен анализ на редица модели за оценяване на качеството на образователните системи съдържат редица положителни добри практики в европейското образователно пространство. Те могат да бъдат добро „ноу – хау“ за българската система за външно оценяване на качеството на образованието и неговото управление.

Приносен момент на дисертационното изследване е анализът на прилаганите критерии и процедури за оценяване на училищното образование.

Дисертационният труд съдържа нов подход към външното оценяване на училищната организация чрез разкриване на причинно – следствени връзки между съдържанието на самооценяването и независимото външно инспектиране на училищата.

В дисертационния труд е представена адаптирана практика и апробирана методика за изчисляване на статистически значим коефициент на качеството на основата на прилагане на критерии и процедури за външно и вътрешно оценяване на училищната организация.

8. Въпроси и бележки

В дисертационния труд и заглавието на дисертацията се наблюдава различен обект на оценяване:

В заглавието обект на „оценяване е училищната организация“. В съдържанието на дисертационния труд се съдържат изрази, като: оценяване на „качеството на управление на училището“, „оценяване на оценяването на качеството на образование“, „оценяване на качеството и ефективността на дейността на училището“.

Въпроси:

1. На какво се дължи това разнообразие на обекта на оценяване и за кой обект се отнасят резултатите и извадките в дисертационния труд?
2. Какво е Вашето обяснение за големите различия на критериите и показателите за оценка на качеството на различните международни организации, като Организацията за икономическо развитие и сътрудничество (ОИСР), Европейската организация ISO – 9000; на организация PISA и др.; концепцията за тотално управление на качеството. Кой са преимуществата на Вашия модел от индикатори за външна оценка на училищните организации спрямо международните модели и по-специално – на ОИСР?
3. Може ли да се приеме, че компетентностния подход в образованието, препоръчван от Европейския съюз се явява универсален модел за оценка на качеството на образованието?

Автореферат

Представеният автореферат на дисертационния труд отразява съдържанието и основните изводи на дисертацията. Считам, че изследването, дисертационния труд и авторефератът са лично дело на докторанта. Изписването и дизайнът на представените за рецензиране трудове са оформени в духа на академичните традиции и научни трудове.

Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

В автореферата са отразени заглавията на пет публикации във връзка с дисертационния труд. Те се състоят от една студия и четири научни съобщения, поместени в сборници, свързани с проведени конференции и участие на докторанта в тях. Считам, че публикациите са личен принос на докторанта.

Качеството на пубилкациите дават основание да заявя, че докторантът притежава качества и възможности да работи самостоятелно

като изследовател. Считаю, че в съвкупност дисертационният труд е в завършен вид и е в съответствие с възприетата методология. Докторантът е дал задоволителни отговори за доказване на своята изследователска теза.

Заклучение

Като имам предвид научните приноси, практическата значимост на външното оценяване на качеството на училищната организация, както и приложената оригинална методика на емпиричното изследване, препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да дадат положителна оценка на дисертационния труд и да изберат Таня Петрова Христова за „доктор“ по професионално направление „Теория и управление на образованието“

01.06.2017 г.

Автор на становището: .....

Гр. София

проф. д-р П. Балкански